

TÉMA Č. 10: Opera v klasicizme s dôrazom na W. A. Mozarta (1750 – 1825)

1. Charakteristika opery v klasicizme

- **Všeobecná charakteristika:** Pred Mozartom bol hlavným reformátorom Ch. W. Gluck.
- **Nadväznosť na Glucka:** Mozart nadväzuje na jeho reformu:
 - Prehľbuje dramatickosť.
 - Zjednodušuje dej a redukuje počet postáv.
 - Skracuje trojdielne árie.
 - Návrat k antickým námetom.
 - Preferuje *recitativo accompagnato* (sprevádzaný recitatív).
 - Uplatňuje princíp „3P“ (pravda, prostota, prirodzenosť).

2. Druhy opery v klasicizme

- **Opera seria:** Vážna opera.
- **Opera buffa:** Komická opera.
- **Singspiel:** Nemecký text, hovorené časti (predchodca operety).
- **Semiseria:** Spojenie vážnych a komických prvkov.

3. Christoph Willibald Gluck a operná reforma

Cieľom reformy bola tzv. **Drama per musica**, ktorá kladie dôraz na obsah.

Znaky reformy:

- **Predohra:** Súvisí s dejom opery, náladou a motivikou; má symfonický charakter.
- **Recitatív:** Uprednostňoval *recitativo accompagnato*.
- **Prúd:** Snaha o jednotný hudobno-dramatický prúd.
- **Ária:** Využíval dvojdielnu áriu.
- **Spev:** Zrušil virtuózne spev (kastrátov).
- **Zbor a balet:** Organicky ich včlenil do deja.
- **Orchester:** Rozšíril obsadenie, začal viac využívať dychové nástroje.

Najznámejšie opery:

- Orfeus a Eurydika
- Ifigénia v Aulide
- Ifigénia na Tauride
- Armida
- Alcesta
- Paris a Helena

4. Wolfgang Amadeus Mozart (1756 – 1791)

- **Pôvod:** Narodný v Salzburgu (2. polovica 18. storočia).
- **Zázračné dieťa:** Od 4 rokov hral na klavíri, od 6 rokov komponoval.
- **Klavírny virtuóz:** Mimoriadna hudobná pamäť (ako 14-ročný zapísal Allegriho „Miserere“ po jednom počutí).
- **Cesty:** S otcom precestoval celú Európu (Nemecko, Benelux, Londýn, Paríž, Taliansko).
- **Štýl:** V jeho tvorbe sa uzatvára prechod z baroka do klasicizmu. Hudba sa vyznačuje radosťou, optimizmom, hravosťou a ľahkosťou.
- **Viedenské obdobie (od 1780):** Konflikt so salzburským arcibiskupom, odchod zo služieb, snaha o angažmán na cisárskom dvore (neúspešne). Končí ako slobodný umelec.
- **Záver života:** Finančné, zdravotné a osobné problémy. Pochovaný v masovom hrobe.
- **Dielo:** Celkovo napísal 626 skladieb.

Operná tvorba Mozarta:

- **Opera seria:** *Idomeneo, Titus*.
- **Opera buffa:** *Figarova svadba, Così fan tutte*.
- **Opera semiseria:** *Don Giovanni*.
- **Singspiel:**
 - Komický námet: *Únos zo serailu*.
 - Vážny námet: *Čarovná flauta*.
 - Pastierska hra: *Bastien a Bastienka*.

5. Analýza vybraných diel

Figarova svadba

- Zachytáva rozklad feudálnej spoločnosti.
- Presadzuje myšlienky francúzskej revolúcie (*liberté, égalité, fraternité*).
- Vo Viedni ju pre búrlivé protesty stiahli z repertoáru, v Prahe ju prijali s nadšením.

Don Giovanni

- Venovaná Pražanom za vrelé prijatie Figarovej svadby (premiéra v Prahe).
- Spojenie vážnej a komickej opery.
- Árie na ľudové námety, dramatické a vypäté pasáže.

Čarovná flauta

- Rozprávkové pozadie, ktoré sa dotýka slobodomurárskej symboliky.
- Spája závažné meditácie s bezprostredným humorom.

6. Ostatná tvorba a kompozičné princípy

- **Iné diela:** *Malá nočná hudba*, symfónie, sonáty, koncerty, *Requiem*, omše.
- **Princíp formy:** V opere dodržiaval princíp uzavretej formy.

- **Spev a orchester:** Pre árie je typický virtuózný spev. Súčasťou symfonického orchestra bolo stále cembalo, ktoré sprevádzalo speváka v *recitative secco* (cembalista bol súčasne dirigentom).